

ՆԱՆՈՒՆ ՆԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՆԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՆՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
Ո Ր Ո Շ Ո Ւ Մ Ը

ՆՏ ԳԼԽԱՎՈՐ ԴԱՏԱԽԱԶԻ, ՔԱՂԱՔԱՅԻ Տ. ՍԱՆԱԿՅԱՆԻ ԵՎ ՆՏ ՏԱՐԱԾՔԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՆԱՅԱՍՏԱՆԻ ՓՐԿԱՐԱՐ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅԱՆ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐԻ ՆԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՆՏ ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐԻ 414.1. ՆՈՒՎԱԾԻ 2-ՐԴ ՄԱՍԻ, 414.2. ՆՈՒՎԱԾԻ 1-ԻՆ ՄԱՍԻ 1-ԻՆ ԵՎ 3-ՐԴ ԿԵՏԵՐԻ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐԻ՝ ՆՏ ՍԱՆՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՆԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ

Քաղ. Երևան

11 ապրիլի 2007թ.

Նայասարանի Նանրապետության սահմանադրական դափարանը՝ կազմով. Գ.Նարոյթյունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ն. Դանիելյանի, Ֆ. Թոխյանի, Վ. Նովհաննիսյանի (գեկուցող), Զ. Ղուկասյանի, Ն. Նազարյանի, Ռ. Պապայանի, Վ. Պողոսյանի,

մասնակցությամբ՝

դիմող կողմի ներկայացուցիչներ Ա.Ղամբարյանի, Լ. Թադևոսյանի, Ա.Կարախանյանի,

գործով որպես պարասխանող կողմ ներգրավված՝ ՆՏ Ազգային ժողովի ներկայացուցիչ՝ ՆՏ Ազգային ժողովի աշխատակազմի օրենսդրության վերլուծության վարչության պետ Ա. Խաչատրյանի,

«Սահմանադրական դափարանի մասին» ՆՏ օրենքի 46 հոդվածի համաձայն՝ սահմանադրական դափարանում ՆՏ վճռաբեկ դափարանի ներկայացուցիչներ Ա. Մկրտչյանի եւ Վ. Ռշտունու,

համաձայն Նայասարանի Նանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 1 կետի, 101 հոդվածի 6 եւ 7 կետերի, «Սահմանադրական դափարանի մասին» Նայասարանի Նանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 71 հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «ՆՏ գլխավոր դափախագի, քաղաքացի Տ. Սահակյանի եւ ՆՏ փարածքային կառավարման նախարարության Նայասարանի փրկարար ծառայության դիմումների հիման վրա՝ ՆՏ քրեական դափա-

վարության օրենսգրքի 414.1. հոդվածի 2-րդ մասի, 414.2. հոդվածի 1-ին մասի 1-ին եւ 3-րդ կետերի դրույթների՝ ՆՏ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը վերոհիշյալ իրավասուբյեկտների դիմումներն են սահմանադրական դատարան, որոնց հիման վրա, ղեկավարվելով «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՆՏ օրենքի 39 հոդվածով, մինչեւ դատաքննությունն սկսելը գործերը միավորվել են դատարանի նույն նիստում քննելու համար:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, դիմող եւ պատասխանող կողմերի գրավոր բացատրությունները, հետազոտելով ՆՏ քրեական դատավարության օրենսգիրքը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Նայասարանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց .**

1. «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՆՏ օրենքի 32 եւ 60 հոդվածների հիման վրա ՆՏ փարածքային կառավարման նախարարության Նայասարանի փրկարար ծառայության դիմումի մասով գործի վարույթը ենթակա է կարճման, հաշվի առնելով, որ «Պետական կառավարչական հիմնարկների մասին» ՆՏ օրենքի 3-րդ հոդվածի 1-ին մասի եւ ՆՏ կառավարության 2005թ. թիվ 634-Ն որոշման համաձայն Կրկյալ կազմակերպության աշխատակազմը պետական կառավարչական հիմնարկ է եւ չունի իրավաբանական անձի կարգավիճակ:

2. Նայասարանի Նանրապետության քրեական դատավարության օրենսգիրքը ՆՏ Ազգային ժողովի կողմից ընդունվել է 1998 թվականի հուլիսի 1-ին, ՆՏ Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 1998թ. սեպտեմբերի 1-ին եւ ուժի մեջ է մտել 1999 թվականի հունվարի 12-ից:

ՆՏ քրեական դատավարության օրենսգրքի 414.1. եւ 414.2. հոդվածների վիճարկվող դրույթները, որպես օրենսգրքի լրացումներ, ընդունվել են ՆՏ Ազգային ժողովի կողմից 2006թ. հուլիսի 7-ին՝ ՆՕ-152-Ն օրենքով:

Դիմողները սահմանադրական դատարան են ներկայացրել ՆՏ վճռաբեկ դատարանի՝ վերջնական դատական ակտեր հանդիսացող որոշումներ, որոնցով իրենց կողմից ներկայացված վճռաբեկ բողոքի վերադարձման առնչությամբ կիրառվել են ՆՏ քրեական դատավարության օրենսգրքի 414.1. հոդվածի 2-րդ մասի եւ 414.2. հոդվածի 1-ին մասի 1-ին եւ 3-րդ կետերի դրույթները, եւ վիճարկում են այդ դրույթների սահմանադրականությունը:

Օրենսգրքի «Վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելը» վերաբերյալ 414.1. հոդվա-

ծի 2-րդ մասով սահմանված է՝ «Վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին վճռաբեկ դատարանը կայացնում է որոշում՝ բողոքը սրանալու պահից 10 օրվա ընթացքում»։ Իսկ «Վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելը» վերաբառությամբ 414.2. հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետում նշվում է՝ վճռաբեկ դատարանը բողոքն ընդունում է վարույթ, եթե՝ «վճռաբեկ դատարանի կողմից արվյալ գործով կայացվող դատական ակտը կարող է եսկան նշանակություն ունենալ օրենքի միատեսակ կիրառության համար», իսկ 3-րդ կետում ասվում է, որ «ստորադաս դատարանի կողմից դատավարական կամ նյութական իրավունքի խախտման արդյունքում հնարավոր դատական սխալը կարող է առաջացնել ծանր հետեւանքներ»։

Սույն գործը սահմանադրական դատարանում քննության ընդունելուց հետո, ՆՏ քրեական դատավարության օրենսգրքի 414.1. հոդվածում 21.02.2007թ. կարարվել է փոփոխություն, որի արդյունքով հոդվածի երկրորդ մասի «բողոք սրանալու» բառերը փոխարինվել են «գործը վճռաբեկ դատարանում սրանալու» բառերով։ Նոդվածը նաեւ լրացվել է հետեւյալ բովանդակությամբ 4-րդ մասով. «4. Առանց ժամկետի սահմանման վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշման կայացման դեպքում բողոք բերող անձը չի կարող կրկին վճռաբեկ բողոք ներկայացնել»։

ՆՏ քրեական դատավարության օրենսգրքի 414.2. հոդվածում 21.02.2007թ. կարարվել է լրացում։ Նոդվածի 5-րդ մասը «անձին» բառից հետո լրացվել է «, իսկ վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելու մասին որոշումները՝ դատավարության մասնակիցներին (բացառությամբ քննիչի եւ հետաքննության մարմնի)» բառերով։

Նկատի ունենալով, որ օրենսգրքի նշված հոդվածների փոփոխված եւ լրացված նորմերը վեճի առարկա նորմերի իրավական բովանդակությունը չեն փոխել, եւ այդ փոփոխությունների սահմանադրականությունը սույն գործով վեճի առարկա չէ, հիմք ընդունելով «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՆՏ օրենքի 26, 63, 69 եւ 71 հոդվածների պահանջները, սահմանադրական դատարանը փոփոխված եւ լրացված դրույթների սահմանադրականության հարցին չի անդրադարձել։

3. Դիմող կողմը գտնում է, որ ՆՏ քրեական դատավարության օրենսգրքի 414.2. հոդվածի 1-ին մասի 1-ին եւ 3-րդ կետերը հակասում են ՆՏ Սահմանադրության 18 եւ 19 հոդվածների 1-ին մասերին, ՆՏ քրեական դատավարության օրենսգրքի 414.1. հոդվածի 2-րդ մասը հակասում է ՆՏ Սահմանադրության 1-ին հոդվածին եւ 92 հոդվածի 2-րդ մասին՝ հետեւյալ պարճառաբանությամբ.

ա) ՆՏ քրեական դատավարության օրենսգրքի 07.07.2006թ. փոփոխություններով եւ լրացումներով սահմանվեց վերաքննիչ դատարանի օրինական ուժի մեջ

մրած սկզբների դեմ վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելու նոր ինստիտուտ: ՏՏ Սահմանադրությունը նախատեսում է, որ յուրաքանչյուր ոք իր իրավունքների և ազատությունների դափնեկան պաշտպանության իրավունք ունի: Իրավունք ունի նաև իր խախտված իրավունքները և ազատությունները վերականգնել դափնեկան կարգով: ՏՏ Սահմանադրությունը, Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին 1950թ. կոնվենցիան, ինչպես նաև Մարդու իրավունքների եվրոպական դափնեկանի՝ այս հարցի հետ կապված դիրքորոշումը պահանջում են, որպեսզի դափնեկան պաշտպանությունը լինի մարտչելի և արդյունավետ: Ընդ որում, նշված փաստաթղթերը և Մարդու իրավունքների եվրոպական դափնեկանի այս պահանջը վերաբերում են բոլոր տեսակի դափնեկաններին և դափնեկան բոլոր ապրանքներին,

բ) ելնելով մարդու իրավունքների արդյունավետ պաշտպանության և արդարադատության մարտչելիության սահմանադրական սկզբունքներից, պահանջվում է, որպեսզի ՏՏ դափնեկաններում, այդ թվում՝ նաև վճռաբեկ ապրանքում դափնեկան պաշտպանության իրավունքի իրականացման այնպիսի կարգ սահմանվի, որը կբավարարի իրավական որոշակիության և կանխատեսելիության պահանջները: ՏՏ վճռաբեկ դափնեկանի մարտչելիության և այդ ապրանքում դափնեկան պաշտպանության արդյունավետությունը պայմանավորված է վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելու այնպիսի հիմքերի սահմանմամբ, որոնք կհամարվեն իրավական առումով որոշակի և կանխատեսելի: Այս պարագայում վճռաբեկ դափնեկանի մարտչելիությունը և դափնեկան պաշտպանության արդյունավետությունն ուղղակիորեն կախված են վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելու՝ օրենքով նախատեսված հիմքերի իրավական կարգավորումից,

գ) վճռաբեկ դափնեկանը բողոքը վերադարձնելու մասին որոշմամբ պետք է հերքի բողոքում ներկայացված այն բոլոր փաստարկները, որոնք, բողոք ներկայացնող սուբյեկտի կարծիքով, բավարարում են բողոքը վարույթ ընդունելու հիմքերը: Մինչդեռ, ՏՏ քրեական դատավարության օրենսգրքի 414.1. հոդվածի 2-րդ մասը բողոքը վերադարձնելու մասին որոշումը պարճառաբանելու պարտականություն չի նախատեսում, որից ելնելով՝ վճռաբեկ դափնեկանն իր իրավակիրառ պրակտիկայում դրանք չի պարճառաբանում,

դ) վիճարկվող՝ ՏՏ քրեական դատավարության օրենսգրքի 414.2. հոդվածի առաջին մասի 1-ին և 3-րդ կետերում նշվում են վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելու հիմքերը: Թվում է՝ այդ հիմքերի ընտրությունը և ձեռակերպումները պետք է ուղղված լինեն արդարադատության արդյունավետ իրականացմանը: Իրականում դրանք անո-

րոշ են, ձեւակերպված են ոչ հստակ, հնարավորություն են տալիս երկիմաստ եւ հայեցողական մեկնաբանությունների, ինչի հետեւանքով ՆՏ վճռաբեկ դատարանի կողմից բողոքները՝ ՆՏ քրեական դատավարության օրենսգրքի 414.2. հոդվածի 1-ին մասի 1-ին եւ 3-րդ կետերով նախատեսված պայմանները չբավարարելու հիմքով վերադարձնելիս խախտվում են անձի՝ դատական արդյունավետ պաշտպանության եւ արդարադատության մատչելիության սահմանադրական իրավունքները եւ իրավական որոշակիության սկզբունքը:

Վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելու՝ ՆՏ քրեական դատավարության օրենսգրքի 414.2. հոդվածի 1-ին մասի 1-ին եւ 3-րդ կետերում ամրագրված հիմքերի անորոշությունը, ոչ հստակ ձեւակերպումը ՆՏ վճռաբեկ դատարանին տալիս են անսահմանափակ, որեւէ իրավաչափ նպատակ չհետապնդող հայեցողական լիազորություն՝ գնահատելու ՆՏ քրեական դատավարության օրենսգրքի 414.2. հոդվածի 1-ին մասի 1-ին եւ 3-րդ կետերում ամրագրված հիմքերը:

4. Պատասխանող կողմը գրնում է, որ ՆՏ քրեական դատավարության օրենսգրքի վեճի առարկա դրույթները չեն հակասում ՆՏ Սահմանադրությանը, եւ դիմող կողմի պնդումների դեմ իր առարկությունները հիմնավորում է հետեւյալ պատճառաբանությամբ.

ա) «ՆՏ վճռաբեկ դատարանի սահմանադրական նոր կարգավիճակով էր պայմանավորված 2006 թվականին ՆՏ վճռաբեկ դատարանի դատավարական կարգավիճակի եւ դատավարական լիազորությունների փոփոխությունը»: Սահմանադրության 92 հոդվածում ամրագրված է վճռաբեկ դատարանի «կարգավիճակը եւ սահմանադրաիրավական առաքելությունը» եւ սահմանվել է, որ ՆՏ բարձրագույն դատական արյանը, բացի սահմանադրական արդարադատության հարցերից, վճռաբեկ դատարանն է, որը կոչված է ապահովելու օրենքի միատեսակ կիրառությունը,

բ) ՆՏ Սահմանադրությամբ վճռաբեկ դատարանին տրվել է այնպիսի կարգավիճակ, որ այն ներկայումս չի համարվում «դասական իմաստով» վճռաբեկ դատարան, հետեւապես, ճյուղային օրենսդրությամբ նախատեսված են վճռաբեկ վարույթը կանոնակարգող այնպիսի նորմեր, որոնք բխում են վճռաբեկ դատարանի հենց սահմանադրական կարգավիճակից: Վճռաբեկ դատարանը դասական իմաստով գործը վերանայող դատական երրորդ արյան չի համարվում, հետեւաբար՝ պայմանավորված այս հանգամանքով, թերեւս, ոչ բավարար հիմնավոր է այն մտքեցումը, թե սահմանափակվում է անձի՝ բողոք բերելու սահմանադրական

իրավունքը: ՏՏ դափավարական օրենսգրքերով պահպանվել է անձի՝ բողոք բերելու իրավունքը, քանզի այդ նորմերով անձինք ցանկացած գործով կարող են ներկայացնել վճռաբեկ բողոք: ՏՏ դափավարական օրենսգրքերով սահմանվել են վճռաբեկ դափարանի իրավասությունը՝ ընտրելու այն գործերը, «որոնք կարելու են իր սահմանադրական առաքելության իրականացման գործում»: Նման հիմնավորումից ելնելով՝ պարասխանող կողմը գտնում է, որ «ՏՏ վճռաբեկ դափարանն արդարադատություն է իրականացնում ոչ թե ընդհանրապես՝ համարվելով դասական իմաստով երրորդ դափական աստիճան, այլ հատուկ դեպքերում՝ Սահմանադրությամբ եւ օրենքով իրեն վերապահված լիազորությունների շրջանակում»,

գ) ՏՏ Սահմանադրության մեջ եւ ՏՏ քրեական դափավարության օրենսգրքում «օրենքի միաբեկակ կիրառությունը» գործառույթը դափական իշխանության ինքնուրույն դրսեւորումներից է, ուստի այն հատուկ շեշտվելու նպատակն օրենսդրի ցանկությունն է՝ հստակորեն ներկայացնել ոչ միայն վճռաբեկ դափարանի հիմնական խնդիրը, այլեւ այդ գործում վճռաբեկ դափարանի հատուկ դերը: Իսկ, ըստ պարասխանող կողմի, «արդարադատություն իրականացնելը դափարանի խնդիրը չէ, այլ իշխանական գործառույթ է՝ գործունեության հիմնական ուղղություն, այն կոչումը, ինչի համար ստեղծվել է դափարանը: Միեւնույն ժամանակ կարելու է նշել, որ օրենքի միաբեկակ կիրառումը սերտորեն կապված է վճռաբեկ դափարանի կողմից իրականացվող արդարադատության հետ, քանի որ նախ այդ հիմքով վճռաբեկ դափարանը բողոքն ընդունում է վարույթ՝ արդարադատություն իրականացնելու նպատակով, եւ երկրորդ՝ այդ նույն հիմքով արդարադատություն իրականացնելիս դափարանը միաժամանակ իրականացնում է նաեւ իր՝ օրենքների միաբեկակ կիրառման ապահովման խնդիրը: Այսպես ինչ էլ կարելի է եզրակացնել, որ արդարադատությունը՝ որպես ծավալուն հասկացություն, փոխգործակցում է օրենքի միաբեկակ կիրառման ապահովման հետ, այսինքն՝ այս երկու իրավական հասկացությունը փոխադարձ լրացնում են միմյանց»,

դ) գործում հիշատակվող՝ ՏՏ վճռաբեկ դափարանի կողմից կայացված որոշման առնչությամբ պարասխանող կողմը նշում է, որ, այո, ստորադաս դափարանները ղեկավարվում են Սահմանադրությամբ եւ օրենքներով, սակայն նրանց համար միաժամանակ պարտադիր է բարձրագույն դափական աստիճանի իրավական դիրքորոշումը՝ օրենքի կիրառման առումով: Իսկ վճռաբեկ դափարանն իր իրավական դիրքորոշումն արտահայտում է օրենքի կոնկրետ նորմերի վերաբերյալ արված իր եզրահանգումներում: Սակայն դրա պարտադիր լինելը չի ենթադրում այնպիսի իմպերատիվություն, որից շեղումն անթույլատրելի է: Որոշակի փաստական հանգամանքներ

ունեցող գործով շեղումները կոնկրետ դեպքերում կարող են հանգեցնել ոչ թե նախադեպի խախտման, այլ օրենքի խախտման, քանի որ վճռաբեկ դատարանը նախադեպային նշանակություն ունեցող իր որոշումներում կիրառելով մեկնաբանության փարբեր մեթոդներ, դատարաններին, կողմերին եւ ընդհանրապես փվյալ նորմը կիրառող մարմիններին եւ անձանց բացատրում է, թե օրենքն ինչպես պետք է հասկանալ, հետեւապես՝ եւ կիրառել: Այսպեղ կարելուովում է արդարադատության կանխարեսելիությունը:

Ելնելով հայեցակարգային նման մոտեցումներից, պատասխանող կողմը նաեւ եզրակացնում է, որ «...ինչ վերաբերում է վճռաբեկ դատարանի կողմից ընդունելու կամ վերադարձնելու վերաբերյալ որոշումները պարճառաբանելուն, ապա այսպեղ պետք է նկատել, որ բարճրագույն դատական արյանները նման որոշումները չեն պարճառաբանում այնպես, ինչպես հիմնական ակտերը: Դրանք ունեն մասնակի պարճառաբանություններ, քանի որ դրանք գորճնականում ընթացակարգային որոշումներ են»:

5. ՏՏ սահմանադրական դատարանը մի շարք քաղաքացիների դիմումների հիման վրա ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի՝ վճռաբեկ բողոք բերելու իրավունքի հետ կապվաճ առանճին հողվաճների սահմանադրականությունը գնահատելու վերաբերյալ իր 09.04.2007թ. ՄԴՈ-690 որոշման մեջ հստակ իրավական դիրքորոշում է արտահայտել նաեւ սույն գորճին անմիջականորեն առնչվող այնպիսի հարցերի վերաբերյալ, ինչպիսիք են.

նախ՝ դատական իշխանության համակարգում վճռաբեկ դատարանի՝ ՏՏ Սահմանադրությամբ նախարեսվաճ գորճառնական փեղը եւ դերը,

երկրորդ, օրենքի միատեսակ կիրառությունն ապահովելու վճռաբեկ դատարանի սահմանադրական գորճառույթի բովանդակությունը եւ դրա իրացման երաշխավորումը դատավարության օրենսգրքում եւ այլ իրավական ակտերում,

երրորդ, դատական պաշտպանության սահմանադրական իրավունքի իրացման օրենսդրական երաշխավորվաճությունը դատական ակտերի բողոքարկման գորճող կարգում,

չորրորդ, դատավարության օրենսգրքի վիճարկվող նորմերում ՏՏ Սահմանադրության 18, 19 հողվաճներով, ինչպես նաեւ Մարդու իրավունքների եւ հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին կոնվենցիայի 6 հողվաճում նախարեսվաճ՝ անճի իրավունքների դատական պաշտպանության արդյունավետ միջոցի, հավասարության պայմաններում, արդարության բողոք պահանջների պահպան-

մամբ, անկախ եւ անկողմնակալ դատարանի կողմից ողջամիտ ժամկետում հրապարակային քննության իրավունքների, այդ առնչությամբ սահմանադրական այլ նորմերի պահանջների երաշխավորումը, ինչպես նաեւ իրավական ակտի «որոշակիության», «մատչելիության» իրավական չափորոշիչների նորմատիվ բովանդակության ապահովումը՝ որպես իրավական ակտի միասնական ըմբռնման, հետեւաբար՝ հասարակական հարաբերությունների արդյունավետ կարգավորման առաջնահերթ երաշխիք,

հինգերորդ, դատական բողոքարկման հարաբերությունների կարգավորման բնագավառում արդարադատության արդյունավետության եւ անձի իրավունքների դատական պաշտպանության երաշխավորումը 2006թ. հուլիսի 7-ի օրենսդրական փոփոխություններում,

վեցերորդ, ՆՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի վիճարկվող նորմերի կիրառման դատական պրակտիկան՝ այնքանով, որքանով առնչվում է դրանց՝ սույն գործով քննվող սահմանադրականության խնդրին:

Սույն գործի շրջանակներում սահմանադրական դատարանը հենվում է նշված որոշմամբ արտահայտած իր իրավական դիրքորոշումների վրա:

6. Սույն գործով վիճարկվող օրենքի նորմերը ներառված են ՆՏ քրեական դատավարության օրենսգրքի 11-րդ բաժնում: Բաժինը վերնագրված է՝ «Վարույթը վճարել դատարանում»: Դրանում նախատեսված են վճարելության կարգով դատավճիռների ու որոշումների վերանայման դեպքերը, նշված է վճարել բողոք բերելու իրավունք ունեցող անձանց շրջանակը, սահմանված են վճարել բողոք բերելու հիմքերը, վճարել բողոքի բովանդակությունը եւ մնացած այն բոլոր հարցերը, որոնք կազմում են վճարել դատարանի վարույթի բովանդակությունը: Նշված բաժնում Կեղ գրած նորմերը եւ դրույթները փոխկապակցված են եւ լրացնում են միմյանց:

ՆՏ Սահմանադրությունը եւ օրենքները նախատեսում են դատական ակտերի օրինականությունը եւ հիմնավորվածությունն ստուգելու այնպիսի արդյունավետ միջոց, ինչպիսին է դրանց բողոքարկումը վերադաս դատական արյան: Նաշվի առնելով այն խնդրի առանձնահատկությունը, որի լուծման համար է կոչված վճարել դատարանը, օրենսդիրը սահմանել է ինչպես այդ մարմնին դիմելու իրավունք ունեցող սուբյեկտների ցանկը, այնպես էլ այն հիմքերը, որոնց առկայության պարագայում միայն բողոքը կընդունվի վարույթ:

ՆՏ վճարել դատարանին բողոք ներկայացնելու իրավունք ունեցող սուբյեկտների ցանկը եւ դրանց իրավունքները նշված են ՆՏ քրեական դատավարության օրենսգրքի 404 հոդվածում:

ՏՏ դափախագության լիազորությունները, այդ թվում՝ նաև դափարանների վճիռները, դափավճիռները եւ որոշումները բողոքարկելու մասով, ամրագրված են ՏՏ Սահմանադրության 103 հոդվածում:

Եվրոպայի խորհրդի Նախարարների կոմիտեի՝ 2000թ. հոկտեմբերի 6-ին ընդունված՝ «Քրեական արդարադատության համակարգում դափախագության դերի վերաբերյալ» թիվ R(2000)19 հանձնարարականում դափախագի կողմից դափարանի որոշման բողոքարկման առնչությամբ նշվում է, որ «... դափարանի որոշման բողոքարկման իրավունքը սերտորեն կապված է դափախագների ընդհանուր առաքելության հետ, որովհետեւ դա հանդիսանում է իրավունքի կիրառումն ապահովող միջոցներից մեկը, միաժամանակ դրանով նպաստելով համակարգի արդյունավետության բարձրացմանը, մասնավորապես դափական որոշումների համաձայնեցվածության վերաբերյալ իրավունքի՝ լայն իմաստով իրացմանը: Այս փեսանկյունից, Կոմիտեն կցանկանար, որպեսզի դափախագները բողոքարկելու համար օժտված լինեին նշանակալի հնարավորություններով, որը Կենտրոնական եւ Արևելյան Եվրոպայի որոշ երկրների իրավական համակարգի շրջանակներում ոչ միշտ փեղ ունի»:

Սահմանադրական դափարանն այս կապակցությամբ նշում է, որ չնայած արդարադատության իրականացման հարցում դափախագության կարեւոր դերակատարությանը, այդուհանդերձ, ելնելով կողմերի իրավահավասարության եւ մրցակցության սկզբունքների պահանջից, ՏՏ քրեական դափավարության օրենսգիրքը վճռաբեկ դափարանին որեւէ կերպ չի պարտավորեցնում փարբերակում դնել քաղաքացիներից եւ դափախագությունից ստացված վճռաբեկ բողոքների գնահատման հարցում: Օրենսգրքի 407, 414.1. եւ 414.2. հոդվածները վճռաբեկ բողոք բերելու հիմքերի, վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու եւ այն վարույթ ընդունելու համար բոլոր դիմող սուբյեկտների համար նախատեսում են միեւնույն պայմանները: Իսկ դափախագությունն իր սահմանադրական իրավասությունը պետք է իրականացնի, ինչպես նշված է ՏՏ Սահմանադրության 103 հոդվածում, «...օրենքով նախատեսված դեպքերում եւ կարգով»:

7. ՏՏ սահմանադրական դափարանում վիճարկվող ՏՏ քրեական դափավարության օրենսգրքի 414.1. հոդվածի 2-րդ մասում նշվում է, որ «Վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին վճռաբեկ դափարանը կայացնում է որոշում՝ գործը վճռաբեկ դափարանում ստանալու պահից 10 օրվա ընթացքում»: Այս դրույթը վճռաբեկ

դաբարանին որեւէ կերպ չի պարտավորեցնում բողոքի վերաբերյալ որոշում կայացնելիս ապացուցել դրա հիմնավորված կամ ոչ հիմնավորված լինելը: Այսպիսի մոտեցումը բխում է պարասխանող կողմի հայեցակարգային այն դիրքորոշումից, որն արդեն ներկայացվեց:

Այդ հայեցակարգային մոտեցումով են պայմանավորված նաեւ ՏՏ քրեական դատարարության օրենսգրքի 422 հոդվածում 2006թ. մայիսի 25-ին եւ հուլիսի 7-ին կարարված փոփոխությունները, որոնցով, նույնիսկ օրենսգրքի 103 հոդվածի 10-րդ կերպի առկայության պայմաններում, վճռաբեկ դատարանի որոշումներին ներկայացվող պահանջները վերապահվեցին միայն գործի քննության արդյունքներով կայացված որոշմանը, իսկ այդ հոդվածի 3-րդ մասում ամրագրվեց. «Վճռաբեկ դատարանի որոշումը պետք է լինի պարճառաբանված, ապահովի օրենքի ճիշտ մեկնաբանությունը, նպաստի իրավունքի զարգացմանը»:

Միաժամանակ, քրեական դատարարության օրենսգիրքը, ինչպես նշվեց, դարձյալ վճռաբեկ դատարանի սահմանադրաիրավական կարգավիճակից ելնելով, 07.07.2006թ. լրացվեց նոր՝ 414.1. հոդվածով՝ վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին: Սակայն փվյալ հոդվածում վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու որոշման պարճառաբանման պահանջ չդրվեց:

Սահմանադրական դատարանը գրնում է, որ քաղաքացիական դատարարության օրենսգրքի 231.1. հոդվածի 2-րդ մասի սահմանադրականության վերաբերյալ 09.04.2007թ. ՄԴՈ-690 որոշման մեջ արտահայտված իրավական դիրքորոշումները հավասարապես վերաբերում են նաեւ քրեական դատարարության օրենսգրքի 414.1. հոդվածի 2-րդ մասին:

Սահմանադրական դատարանն ընդունում է, որ վճռաբեկ դատարանի խնդիրը չէ քննության ընդունել ցանկացած բողոք: Սակայն օրենքը պետք է հաշվի առնի, որ ելնելով վճռաբեկ դատարանի սահմանադրական գործառնության, նա իր լիազորություններն առավել ամբողջական կկարարի, եթե վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու պարճառաբանմանն օրենսդրական պահանջ ներկայացվի: Նման մոտեցումը ոչ միայն լուրջ ներդրում կլինի դատական փվյալ արյանի կողմից առավել ամբողջական նախադեպի ձեւավորման հարցում, այլ նաեւ էապես կնվազեցնի չհիմնավորված բողոքների քանակը եւ կբարձրացնի արդարադատության արդյունավետությունը:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Տայասարանի Տանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 1 կերով, 102 հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Տայասարանի Տանրապետության օրենքի 63,

64 եւ 71 հոդվածներով, Նայասփանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց** .

1. ՆՆ փարածքային կառավարման նախարարության Նայասփանի փրկարար ծառայության դիմումի մասով գործի վարույթը կարճել:

2. Նայասփանի Նանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքի 414.1. հոդվածի 2-րդ մասը (2006թ. հուլիսի 7-ի խմբագրությամբ).

ա) վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշում կայացնելու ժամկետ սահմանելու առումով, համապատասխանում է Նայասփանի Նանրապետության Սահմանադրությանը,

բ) վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելու մասին որոշման պարճառաբանման պարփադիր պայման չնախատեսելու, հետեւաբար, նաեւ՝ արդարադատության արդյունավետության, բավարար մատչելիության իրավական երաշխիքներ չսպահովելու առումով, ճանաչել Նայասփանի Նանրապետության Սահմանադրության 3, 6 (1-ին եւ 2-րդ մասեր), 18 (1-ին մաս), 19 (1-ին մաս) հոդվածների պահանջներին հակասող եւ անվավեր:

3. Նայասփանի Նանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքի 414.2. հոդվածի 1-ին մասի 1-ին եւ 3-րդ կետերի դրույթները (2006թ. հուլիսի 7-ի խմբագրությամբ) համապատասխանում են Նայասփանի Նանրապետության Սահմանադրությանը:

4. Նայասփանի Նանրապետության Սահմանադրության 102 հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՆՈՂ

Գ. ՆԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ